

KONCEPCIA KULTÚRY

MESTO BANSKÁ BYSTRICA 2020 - 2033

Koncepcia kultúry vychádza zo Strategickej vízie smerovania kultúry v Banskej Bystrici na roky 2010 – 2016 a je obohatená o nové a smelé vízie a programy. Mesto ju tvorilo za úzkej spolupráce s inštitúciami v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja, Ministerstva kultúry SR a s tretím sektorom. Absencia národnej koncepcie ako i neexistencia koncepčného materiálu na krajskej a miestnej úrovni prispela k stagnácii tvorby a tak mesto koncepcie od roku 2016 pokračuje v nastavenom trende aktivít, avšak bez schváleného strategického dokumentu.

Kvalitná moderná koncepcia kultúry je nevyhnutná pre ďalší rozvoj kultúry v meste v súlade s celosvetovými trendmi a mala by vytvárať predpoklady lepšej spolupráce všetkých aktérov v oblasti kultúry.

OBSAH

ÚVOD	2
VÝCHODISKÁ	3
HISTÓRIA	3
ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU	5
ÚLOHA MESTA V OBLASTI KULTÚRY	7
ZÁUJMOVO-UMLECKÁ ČINNOSŤ	7
KULTÚRNE A VZDELÁVACIE INŠTITÚCIE A SUBJEKTY NA ÚZEMÍ MESTA	8
VÝZNAMNÉ PODUJATIA	9
KULTÚRNA INFRAŠTRUKTÚRA NA ÚZEMÍ MESTA	14
SWOT ANALÝZA KULTÚRY V MESTE.....	16
VÍZIA A STRATEGICKÝ CIEĽ.....	17
PRIORITY V OBLASTI INFRAŠTRUKTÚRY NA OBDOBIE ROKOV 2020 – 2033.....	19
ZÁVER.....	21
POUŽITÉ SKRATKY.....	21
PRÍLOHA	22

ÚVOD

Kultúra je verejná otázka. Je ukazovateľom vyspelosti národa a kvality života jeho občanov. Je najväčším nositeľom našej identity, odkazom, ale aj prameňom života z ktorého rastieme. Je zároveň zárukou našej rozpoznateľnosti v spoločenstve národov. Pri jej zanedbaní dochádza k závažným škodám vo fungovaní sociálneho aj ekonomického systému.

Kultúrne dedičstvo si každý národ chráni. Hodnoty kultúrneho dedičstva sú ohrozované chátraním a zmenami kultúrnych a spoločenských podmienok. Po "Nežnej revolúcii" prešla naša spoločnosť množstvom ekonomických, sociálnych a spoločenských reforiem. V tomto období bolo prijatých niekoľko legislatívnych opatrení týkajúcich sa rozvoja kultúry. Doteraz však nie je dostatočne zabezpečená systematická podpora rozvoja miestnej a regionálnej kultúry z verejných zdrojov a postavenie kultúry v spoločenskej praxi. Hlavným predpokladom rozvoja kultúrnych hodnôt, amatérskej tvorby, ľudovej kultúry a rôznych voľnočasových aktivít v meste je dostatok finančných prostriedkov na ich realizáciu.

Kultúrne dianie v meste musí byť súčasťou sociálno-ekonomického rozvoja a tento rozvoj by mal umožňovať dostatočné financovanie kultúry v meste. V žiadnej krajine sa zabezpečenie kultúrnych potrieb obyvateľstva nezaobíde bez výraznej podpory z verejných zdrojov. Kultúra je komunitná a občianska aktivita a súčasne slobodné kreatívne "podnikanie". Jej nositeľmi sú konkrétni aktéri (jednotlivci i inštitúcie) vo verejnom priestore. Štát či samospráva by preto mali v maximálnej miere nezasahovať do jej obsahu a neobmedzovať prirodzenú konkurenciu a dynamiku. Súčasne ale musíme pamätať na historicky etablované inštitúcie. Jednoduchý a jasný systém však môže túto postupnú reformu naštartovať aj urýchliť, začať môžeme na najnižšej úrovni v mestskej samospráve.

V prvom rade a hneď na úvod nehovoríme len o kultúre organizovanej a spravovanej mestom, ale zaraďujeme sem všetky kultúrne aktivity na mape mesta, bez ohľadu na to, kto je ich zriaďovateľom, správcom alebo organizátorom (štát, kraj, mesto, tretí sektor, podnikatelia, jednotlivci), či sú profesionálne alebo amatérske, či sú lokálne alebo medzinárodné.

VÝCHODISKÁ

Pri navrhovaní koncepcie počítame so všetkou kultúrou v meste a súčasne vidíme aj „za kultúru“, vstupujeme do širších vzťahov. Investície do kultúrnych organizácií, projektov a infraštruktúry sú totiž investíciami do spoločných hodnôt, do tvorivosti, do rozvoja schopností a vzdelávania, do komunitného života, ale majú samozrejme aj pozitívny dopad na ekonomiku, cestovný ruch a ďalšie oblasti.

Mesto vytvára pre kultúru podmienky, predpoklady a podporuje ju. Zároveň je partnerom a podporovateľom kultúrnych organizácií, nie ich konkurentom. Hlavná tvorivá časť procesu prebieha u organizátorov, nie naopak. V súčasnosti časť oddelenia kultúry (v organizačnej štruktúre Mesta Banská Bystrica patriaca pod Odbor kultúry, športu a cestovného ruchu) pôsobí ako koordinátor mestskej kultúry a pracovníci v Robotníckom dome zabezpečujú výkon kultúry. Títo zamestnanci zabezpečujú výkon kultúry pod hlavičkou mesta a Záhradníckych a rekreačných služieb.

Ku kľúčovým úlohám oddelenia kultúry patrí komunikácia so subjektami v oblasti kultúry a ďalšími dôležitými aktérmi, pravidelné spoločné stretnutia, budovanie a spravovanie databázy registra umelcov, kreatívneho priemyslu, súborov, organizácií, podnikateľov s rôznymi filtrami, umožňujúcimi aj rýchle vyhľadávanie a šírenie informácií (veľká časť z nich môže byť prístupná digitálne). Dôležitou súčasťou je čo najväčšia propagácia kultúrnych podujatí prostredníctvom webových portálov, sociálnych sietí a ďalších informačných kanálov, ktorá je zárukou zlepšenia návštevnosti podujatí. Je potrebné vytvoriť identifikáciu dôležitých potenciálov medzi organizátormi a podujatiami. Ktoré akcie, festivaly, prípadne kontinuálne dramaturgické cykly alebo kompetencie sú pre mestskú kultúru kľúčové? V čom je tá-ktorá organizácia dobrá? Identifikácia kľúčových podujatí a organizácií by mala byť aj podkladom pre najväčšiu podporu z grantového systému. Optimálnym spôsobom financovania kultúry je určenie percentuálneho pomeru z ročného mestského rozpočtu. Dôležitou úlohou kultúry je okrem iného šíriť prostredníctvom svojich projektov nevyhnutnosť ochrany životného prostredia a budovať environmentálne povedomie.

HISTÓRIA

Banská Bystrica – srdce Slovenska – leží vo Zvolenskej kotline, v údolí rieky Hron, medzi Kremnickými a Starohorskými vrchmi a Poľanou. Je starým osídlením na ceste „Via Magna“, z histórie známej ako trasa z Uhorska do Poľska. História mesta sa začala písať v 13. storočí. Mesto bolo základňou ťažby medi, železa a zlata, ktoré sa tu ťažili od začiatku nášho letopočtu.

Prvá písomná zmienka o meste pochádza z roku 1255, a to z kráľovského dekrétu, v ktorom kráľ Belo IV. Banskej bystrici udelil kráľovské privilégia a vyhlásil ju za mesto. Banská Bystrica od udelenia mestských práv prešla viacerými etapami vývoja a trvale sa vpísala nielen do slovenských ale aj do európskych a svetových dejín. História mesta je úzko spätá s ťažbou nerastných rúd (najmä na území Starých Hôr – Altenberg a Španej Doliny - Herrengrund), čo sa prejavovalo aj na jej rozvoji, trvajúcim dodnes. Priemyselný význam nadobudla oblasť v 13. a 14. storočí, keď sa meď z nášho regiónu vyvážala do Benátok. Rozmach však mediarsky priemysel zaznamenal medzi rokmi 1494 – 1546, keď boli bane, hámre a hutý v prenájme Thurzovsko – Fuggerovskej spoločnosti (v roku 2020 sa píše 525. výročie jej vzniku). Tento banskobystrický mediarsky podnik so svojím obrovským komplexom spracovateľských závodov, dobre premyslenou organizáciou výroby, hustou sieťou skladov a podvojným účtovníctvom bol najvyspelejším a najmodernejším ranokapitalistickým podnikom a komplexom svojho druhu v Európe. Striebro, ktoré sa pomocou olova získavalo v zhutňovacom procese, bolo síce len vedľajším produktom výrobného procesu, pri ročnej výrobe až 2,2 tony však predstavovalo významný ekonomický prínos podniku. Bystrická meď sa v tomto období vyvážala prostredníctvom viacerých európskych prístavov až do Číny, Ameriky a Afriky. Historické jadro mesta je tak výsledkom honosnej výstavby počas obdobia prosperity mediarskeho priemyslu.

Z pohľadu histórie baníctva je z pamiatok najmarkantnejší Thurzov dom (sídlo zakladateľa Thurzovsko – Fuggerovskej spoločnosti s cenným interiérom) a tiež budova Banskej komory (Kammerhof, kde dnes sídli generálne riaditeľstvo Lesov SR. V minulosti tu sídlila správa baní a pivovar, ktorý vyrábala pivo výhradne pre baníkov).

Medený Hámor bol druhým najstarším činným priemyselným podnikom na Slovensku, hneď po kremnickej mincovni, bol rovnako súčasťou Thurzovsko – Fuggerovskej spoločnosti, po jej zániku však ešte štyri storočia ostal v prevádzke.

Banskobystrická mincovňa existovala od 16. storočia. V 18. storočí jej medené bohatstvo expandovalo mimo územia Uhorska, dokonca i celej habsburskej monarchie, a to v podobe platničiek i hotových platidiel, ktoré razili skúsení kremnickí minciari. Mesto Banská Bystrica bolo, ako jedno z prvých miest na Slovensku, vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Medzi najcennejšie pamätihodnosti patrí areál mestského hradu (Barbakanu), námestie s kostolmi Panny Márie a sv. Kríža, starou radnicou, Matejovým domom, Barbakanom a zvyškami mestského opevnenia. Srdcom mesta je veľké obdĺžnikové námestie Slovenského národného povstania s Mariánskym stĺpom a šikmou Hodinovou vežou. Námestie ohraničujú honosné meštianske domy, z ktorých sú najvýznamnejšie Beniczkého a Thurzov dom. Pešia zóna z námestia pokračuje aj na Dolnej ulici, kde je kostol sv. Alžbety a Bethlenov dom, v ktorom vyhlásili sedmohradské knieža Bethlena za uhorského kráľa. Historické meštianske domy možno obdivovať aj na Lazovej a Hornej Striebornej ulici. Vzácné výtvarné diela uchovávali tri objekty Štátnej galérie: Pretórium, Bethlenov dom a dom maliara Dominika Skuteckého. K nim sa viaže aj najdôležitejšia a najhodnotnejšia časť umeleckej tvorby Dominika Skuteckého z prostredia medených hámrov a kováčskych dielní v okolí Banskej Bystrice, ktoré vyplňajú takmer polovicu jeho tvorby. Jeho obrazy sú dobovými dokumentami a patria k vrcholným hodnotám realistického maliarstva v európskom kontexte.

Do novodobých dejín Slovenska sa mesto zapísalo 29. augusta 1944, keď tu bolo vyhlásené Slovenské národné povstanie - ozbrojený odpor proti fašistickej okupácii. Po oslobodení mesta v druhej svetovej vojne - 26. marca 1945 sa Banská Bystrica stala jedným z troch hospodárskosprávnych centier Slovenska. Historické jadro mesta bolo v roku 1955 vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu.

Dominanty mesta

Pamätník SNP je jeden z najvýznamnejších pamätníkov na Slovensku, ktorých úlohou je pripomínať obdobie II. svetovej vojny a Slovenské národné povstanie, centrom ktorého bola Banská Bystrica. Je dielom architekta Dušana Kuzmu. Pamätník bol dokončený v roku 1969.

V pietnej sieni je umiestnená plastika akademického sochára Jozefa Jankoviča s menom Obete varujú z roku 1969. Sochárske dielo vyjadruje utrpenie človeka a obeť vojny.

V budove okrem skutočne bohatých expozícií sídli Múzeum SNP.

Hodinová veža je najviditeľnejšou a najznámejšou dominantou Námestia SNP v Banskej Bystrici. V minulosti mala veža viaceré názvy – Hodinová je názov z čias jej výstavby. S jej stavbou sa začalo v roku 1552. Dnešná podoba veže je z čias barokovej prestavby po ničivom požiari v roku 1761. Spočiatku veža na námestí plnila nielen funkciu nosiča mestských hodín, ale aj strážnej veže. V súčasnosti je využívaná ako vyhladková veža a je v majetku Mesta Banská Bystrica.

Barbakan a zvyšky opevnenia – hradný areál - charakteristickou dominantou a symbolom Banskej Bystrice je nížinný hrad z 12. - 13. storočia. Tento hrad predstavuje súbor samostatne stojacich sakrálnych i svetských budov nachádzajúci sa v historickom jadre mesta, na území vyhlásenom za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Najznámejšou a najviditeľnejšou stavbou hradného areálu je starobylý barbakan s hlavnou vstupnou bránou do niekdajšieho opevneného nádvorja a mohutnou

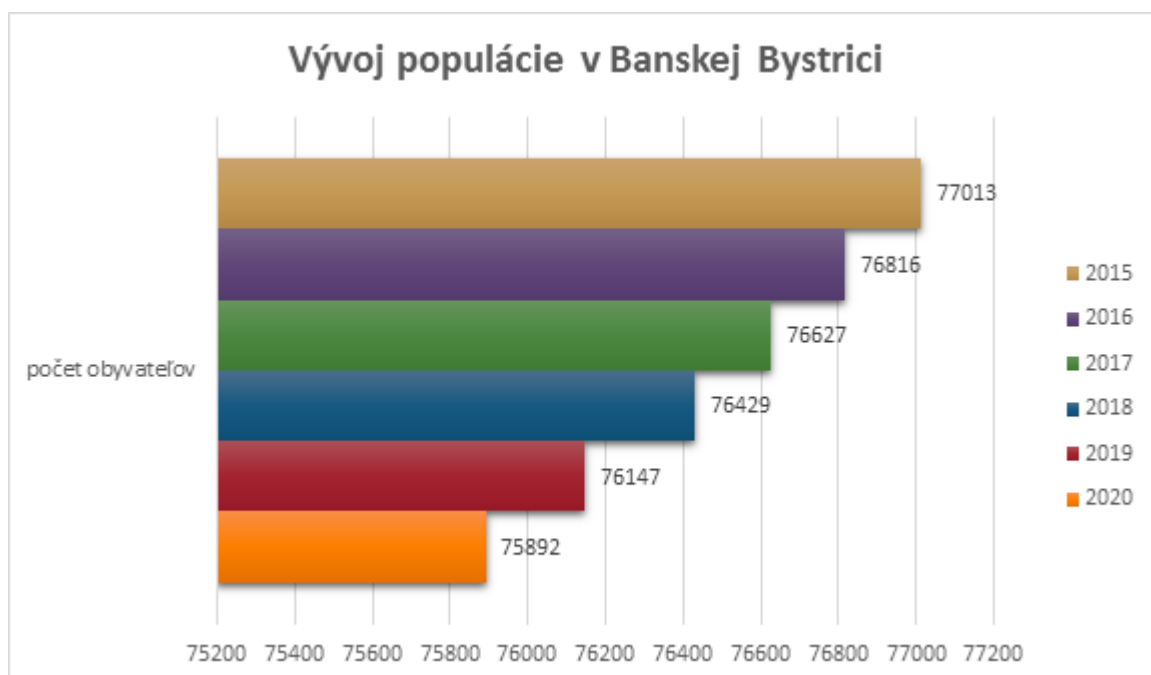
tzv. Petermanovou vežou, ktorá slúžila ako zvonica. V minulosti sa v barbakane nachádzal sklad zbraní a streliva, v súčasnosti tu funguje kaviareň a reštaurácia.

ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU

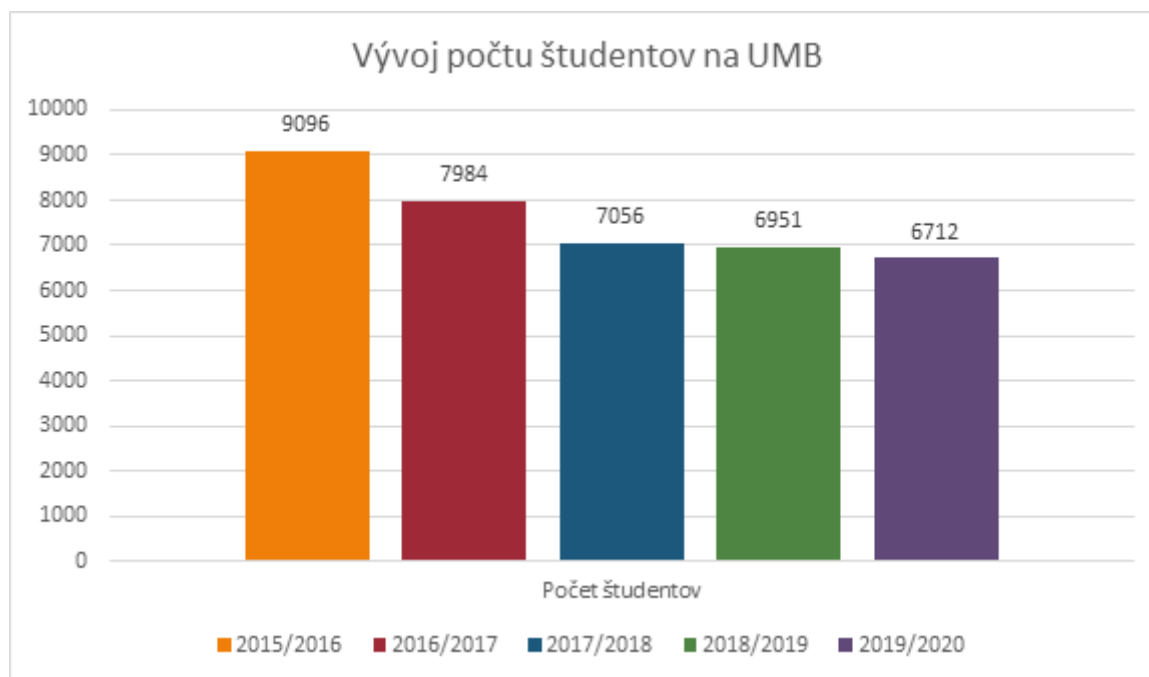
Ambíciou mesta Banská Bystrica je byť vyhľadávanou turistickou destináciou s optimálnym využitím kultúrno-historického, ľudského a prírodného potenciálu, byť prosperujúcim a kreatívnym mestom, jedinečným miestom na podnikanie, mestom, v ktorom existuje dopyt, export a inovácie.

Mesto Banská Bystrica chce rozvíjať aj svoj kreatívny priemysel, byť mestom s funkčným priestorom na jeho rozvoj. Chce vytvoriť dostatok príležitostí pre občanov, aby sa mohli zapojiť do života v meste, využiť príležitosti, ktoré sa im ponúkajú, či ovplyvniť dianie v meste. Cieľom mesta je zvýšiť spokojnosť občanov so samosprávou, zachovať, prezentovať, rozvíjať a podporovať kultúrne bohatstvo mesta a jeho ľudí a zabezpečiť pre obyvateľov rozmanité kultúrne aktivity.

V súčasnosti je Banská Bystrica s 75892 obyvateľmi hospodárskym, administratívnym a kultúrnym centrom stredného Slovenska a sídlom Banskobystrického samosprávneho kraja. Sledujeme trend znižovania obyvateľov, ale i študentov.

Po zrušení krajov sa mesto rýchlo prispôbilo novým územno-administratívnym pomerom a začalo stavať na bankovníctve, školstve a cestovnom ruchu. Založením Univerzity Mateja Bela 1. júla 1992 sa Banská Bystrica stala jedným z centier vysokoškolského vzdelávania na Slovensku. V školskom roku 2015/2016 študovalo na univerzite 9096 študentov a v roku 2019/2020 študovalo 6712 študentov.

Hlavné priority smerovania kultúry boli zakotvené v prijatom dokumente PHSR mesta Banská Bystrica na roky 2015 – 2023 a v predkladanej koncepcii kultúry.

V rámci tvorby PHSR mesta Banská Bystrica na roky 2015 - 2023 boli v pracovnej skupine pre ľudské zdroje pomenované najväčšie problémy v meste. Nasledovné z nich sa týkajú kultúry:

- nedostatočná koordinácia podujatí a inštitúcií a vzájomná informovanosť
- havarijný stav budov a areálov v oblasti kultúry a voľného času
- nedostatok možností trávenia voľného času
- nedostatočne využitý potenciál mladých, vzdelaných ľudí
- nerozvinutý kultúrny a kreatívny priemysel

Mesto sa sústredilo na riešenie identifikovaných problémov a mnohé z nich už vyriešilo, niektoré sú v procese riešenia.

Je víziou mesta, aby v Banskej Bystrici bolo v časovom horizonte, ktorý vymedzuje koncepcia, zachované, prezentované, rozvíjané a podporované kultúrne bohatstvo mesta a jeho ľudí a obyvatelia mali na výber rozmanité kultúrne aktivity.

Aktuálna pandemická situácia dramaticky vyostriala viaceré problémy, ktorým čelia najmä aktéri z prostredia nezriaďovanej kultúry. Poukázala na výrazné systémové obmedzenia a deficit, ktoré bránia týmto aktérom budovať efektívne stratégie vlastnej udržateľnosti aj v "dobrých časoch", nie to ešte v kríze, akú zažívame dnes.

Plošné protiepidemiologické opatrenia, limitujúce kultúrno-umeleckú prevádzku zvýraznili neisté postavenie pracovníkov v nezriaďovanej kultúre vo všetkých profesiách. Rovnako ohrozené sú aj kultúrne inštitúcie, ktoré nie sú priamo napojené na verejné rozpočty.

Tieto subjekty sú nútené flexibilne meniť spôsoby svojho fungovania vo viacerých aspektoch, ani to im však nezaručuje elimináciu pretrvávajúcej hrozby zániku svojej existencie. Z toho vyplýva, že je nevyhnutné dosiahnuť zásadné zmeny aj v legislatívnom, finančnom a celkovom inštitucionálnom rámci umeleckého a kultúrneho ekosystému, v ktorom títo aktéri pôsobia.

ÚLOHA MESTA V OBLASTI KULTÚRY

Mesto Banská Bystrica sa vo svojej činnosti v zmysle Zákona o obecnom zriadení č. 369/1990 Z. z. zameriava na vytvorenie predpokladov pre fungovanie mestskej kultúry a vytváranie podmienok pre uspokojovanie kultúrnych potrieb obyvateľov mesta. Implementácia koncepcia a dosahovanie cieľov mesta v oblasti kultúry sú v kompetencii Oddelenia kultúry mesta Banská Bystrica.

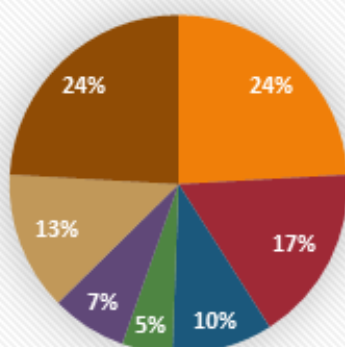
Mesto je realizátorom a koordinátorom mestskej kultúry, ktorú v plnej miere podporuje. Svojimi aktivitami sa výrazne podieľa na spoločenskom živote Banskej Bystrice, ale aj na podujatiach presahujúcich rámec nášho krajského mesta. Mesto organizuje aj podujatia celoštátneho i medzinárodného charakteru. Ambíciou mesta je uchádzať sa aj o projekty európskeho významu. Pri realizácii významných podujatí, presahujúcich región a pri viacerých festivaloch s celoštátnou i medzinárodnou účasťou spolupracujeme s mnohými odborníkmi, s banskobystrickými školami a partnerskými kultúrnymi a umeleckými inštitúciami a subjektami. Významná je taktiež spolupráca s médiami.

Dramaturgia vychádza z vyprofilovaných požiadaviek užívateľov na ponuku kultúry. Na základe týchto potrieb musí byť vytvorená celková koncepcia kultúry. Napriek tomu, mestská kultúra dramaturgicky vychádza z tradičných činností, ako prvoradú povinnosť v súčasnosti vidí v schopnosti prispôbiť svoju ponuku súčasným požiadavkám na kultúru. To sa týka nielen programovej ponuky, ale aj zmeny systému propagácie a celkovej schopnosti prezentovať svoju prácu navonok. Mesto sa vždy snažilo zabezpečovať kvalitné profesionálne umenie pre mestského návštevníka, ale pri neustále sa zhoršujúcich priestorových, ale aj pracovných podmienkach týkajúcich sa vybavenosti jednotlivých oddelení, pracovalo na hranici možného.

ZÁUJMOVO-UMELECKÁ ČINNOSŤ

Čoraz alarmujúcejší je stav súborov záujmovo - umeleckej činnosti. Vynára sa potreba vytvárať viac priestoru pre amatérske zoskupenia na území mesta a okolia Banskej Bystrice. Túto úlohu je nutné chápať dvojzmerne. Po prvé je to vytvorenie priestoru na základnú existenciu takýchto zoskupení, to znamená poskytnúť podmienky a priestor na ich fungovanie. Po druhé formou individuálnych predstavení alebo organizáciou pravidelných prehliadok a festivalov poskytovať priestor na ich účinkovanie. Práve ucelená koncepcia kultúrnych festivalov rozmanitého zamerania (zborový spev, tanec, Hudobná jar, folklór,) sa stala živnou pôdou pre vznik a existenciu viacerých umeleckých súborov. Súbory, ktoré zostali pod správou mesta, majú v dôsledku absencie vhodných priestorov nevyhovujúce podmienky na činnosť. Je to úloha, ktorú v dnešnej dobe nikto okrem zariadení typu mestských kultúrnych organizácií na seba neprevezme, pretože je vysoko nezisková. Napriek tomu, ide o dôležitú misiu, pretože existencia takýchto článkov amatérskej kultúry je v súčasnosti ohrozená, čoho dôkazom je stále sa znižujúci počet amatérskych zoskupení v oblasti moderného tanca, folklóru, zborového spevu, divadla, ale aj v iných oblastiach kultúry. Tam, kde došlo k zrušeniu mestskej kultúrnej inštitúcie a presunu kultúrnych aktivít na mestský úrad, sa to vždy v dlhodobom horizonte prejavilo zásadnou redukciou kultúrnych aktivít, najmä v oblasti aktívnej kultúrnej činnosti.

Rozdelenie záujmových združení podľa oblastí

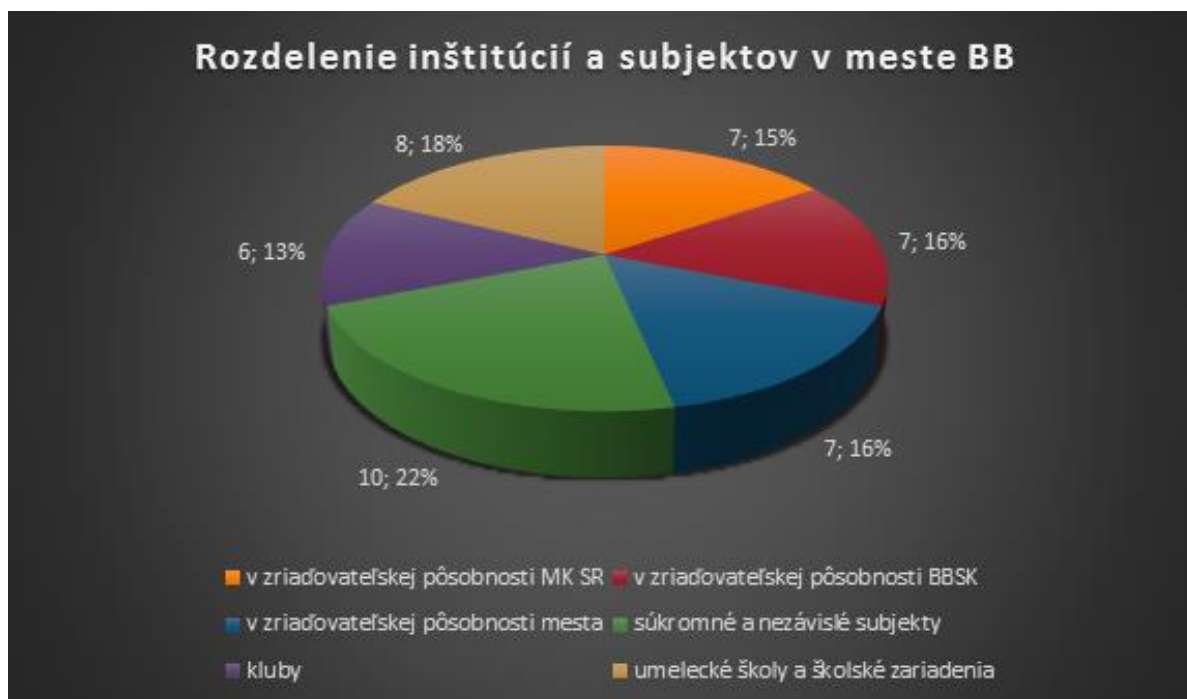

folklór - 20	spevácke zbory - 14	country - 8
dychové hudby - 4	kinó + foto kluby - 6	tanečné súbory iné - 11
iné záujmové združenia - 20		

KULTÚRNE A VZDELÁVACIE INŠTITÚCIE A SUBJEKTY NA ÚZEMÍ MESTA

V Banskej Bystrici pôsobí viac ako 30 kultúrnych inštitúcií a nezávislých centier, takmer 500 občianskych združení. Školskú infraštruktúru tvorí 18 základných škôl, 18 stredných škôl a 4 vysoké školy. Ako jedno z mála miest máme zastúpené kontinuálne vzdelanie umeleckého charakteru od základného až po vysokoškolské štúdium. V Banskej Bystrici sa nachádza **Štátna opera** (sídlí v priestoroch Národného domu, súbor Opery má stálych sólistov, zbor, orchester a baletnú zložku), výnimočné **Múzeum SNP** (špecializované múzeum s archívom osobitného významu zachytávajúce vývoj slovenskej spoločnosti v rokoch 1938 - 1945 s akcentom na dokumentáciu protifašistického národno-oslobodzovacieho boja a SNP, od roku 1969 sídlí v monumentálnej budove Pamätníka SNP), **Stredoslovenská galéria** (je regionálnou galériou s programovým zameraním na prezentáciu, výskum a tvorbu zbierky moderného a súčasného umenia), **Stredoslovenské múzeum** (v súčasnosti je regionálnou inštitúciou s komplexnou dokumentáciou vývoja spoločnosti a prírody stredného Slovenska), **Stredoslovenské osvetové stredisko** (pôvodne Dom osvetu sa stal hlavným organizátorom kultúrneho života v okrese Banská Bystrica, v súčasnosti okresy Banská Bystrica a Brezno, dnes sídlí v budove na Dolnej ulici č. 35, ktorá je zaradená do zoznamu národných kultúrnych pamiatok), aj **Mestské divadlo Divadlo z Pasáže** (prvé profesionálne komunitné divadlo, ktoré ako jediné svojho druhu na Slovensku začalo pracovať s ľuďmi s mentálnym postihnutím. Zároveň je prvé a momentálne jediné mestské komunitné divadlo, v ktorom hrajú ľudia s mentálnym postihnutím v strednej a východnej Európe).

Okrem toho v meste funguje veľké množstvo záujmových krúžkov, folklórnych súborov dospelých aj detských, ľudových hudieb, zborov, súkromných divadiel, country skupín, komunitných centier, centier voľného času atď. Vďaka tomuto silnému kultúrnemu a umeleckému potenciálu je Banská Bystrica miestom, v ktorom si každý návštevník, či obyvateľ nájde to svoje od opery, vážnej hudby, cez folklór, až po súčasné, či alternatívne umenie. Kultúrny profil mesta je založený predovšetkým na histórii a tradíciách.

Kultúrne inštitúcie a subjekty na území mesta (percentuálne zastúpenie)

Na území mesta v oblasti kultúry pôsobí veľké množstvo subjektov s rôznorodým zameraním. Prílohou koncepcie je prehľad subjektov, avšak nenárokuje si na maximálnu úplnosť, vzhľadom na neustále rozvíjajúce sa rôznorodé aktivity a ich rôzne organizačné zabezpečenie. Snahou je poskytnúť komplexnejší pohľad na rôznorodú štruktúru subjektov.

Našou ambíciou je cielene zmapovať prostredníctvom oficiálnej webovej stránky EHMK 2026 – www.bb2026.sk, všetky subjekty pôsobiace v oblasti kultúry a spoločenského života v meste. Budeme tak mať k dispozícii stále aktuálne informácie o kultúrnych subjektoch pôsobiacich na území mesta, vrátane kontaktných údajov.

VÝZNAMNÉ PODUJATIA

Pre mesto Banská Bystrica je charakteristická mimoriadne bohatá tradícia kultúry, množstvo kultúrnych podujatí a kultúrnych aktivít, ktoré vytvárajú a rozvíjajú život v meste.

Oddelenie kultúry mesta je v prvom rade organizátorom a koordinátorom kultúry v meste. Každoročne sa v meste koná **viac ako 1200** kultúrnych a multižánrových **podujatí**, na ktorých mesto aktívne participuje aj prostredníctvom grantovej schémy, či priamych dotácií. Mesto z tohto počtu produkuje ročne **viac 200** vlastných podujatí rôzneho charakteru a pre rôzne vekové a sociálne skupiny. V programovej štruktúre máme zahrnutý folklór, vážnu hudbu, jazz, pop, rock, divadlo, tanec - folklórny, súčasný, výstavy umeleckých diel, workshopy, programy pre telesne a duševne postihnutých, podujatia pre detských pacientov v nemocnici, programy pre seniorov.

Významné tradičné podujatia, ktoré organizuje Mesto Banská Bystrica: Cena mesta, Cena primátora a Čestné občianstvo, Banskobystrická hudobná jar, Veľká noc, Festival zborového spevu Viliama Figúša – Bystrého, United Europe Jazz festival, Dni mesta, Kultúrne leto, Radvanský jarmok, Mikuláš, Banskobystrické Vianoce a Deň štátnosti, vítanie Nového roka, výchovno-vzdelávacie podujatia v Robotníckom dome, Potulky mestom, podujatia k výročiam významných osobností a k vybraným štátnym sviatkom, predstavenia Mestského divadla - Divadla z Pasáže, podujatia pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva: Akadémia európskeho seniora, Klauni prinášajú smiech, Kultúra bez hraníc a i.

Okrem toho, Mesto Banská Bystrica vysiela účinkujúcich aj do zahraničia v rámci výmeny účinkujúcich do partnerských miest, alebo výmeny v rámci medzinárodných festivalov.

Kultúrne a iné spoločenské podujatia organizované mestom

Cena mesta, Cena primátora, Čestné občianstvo - významné kultúrno spoločenské podujatie, na ktorom primátor Mesta udeľuje ocenenia významným osobnostiam a kolektívom za mimoriadne zásluhy a šírenie dobrého mena mesta a Slovenska doma i zahraničí v rôznych oblastiach kultúrno-spoločenského života.

Banskobystrická hudobná jar - festival bol založený v roku 1961 a je najstarším festivalom „ vážnej hudby“ na Slovensku. Cieľom tohto projektu je obroda vážnej hudby v regióne Stredného Slovenska, so zámerom postupne obnoviť pôvodnú dramaturgiu festivalu, ktorá bola rozsiahlejšia čo sa týka ponuky interpretov i počtu koncertov. Novodobá história festivalu je chudobnejšia nie len čo sa týka výberu programu ale aj jeho rozsahu. Preto v rámci kandidatúry by sme chceli navrátiť dávnu slávu podujatia, kde budú účinkovať poprední svetoví umelci a telesá z celej Európy i sveta so zámerom vytvoriť širšiu ponuku v interpretácii naštudovaných diel so zameraním na slovenských i európskych interpretov, rozsiahlejšie hudobné telesá a vytvorením priestoru pre premiéry nových hudobných diel. Banskobystrická hudobná jar patrí medzi hlavné podujatia mesta pod Urpínom a zaslúži si svoju obrodu.

United Europe Jazz Festival - medzinárodný dixielandový festival je festivalom jazzovej hudby organizovaný v partnerskej spolupráci miest Banská Bystrica, Hradec Králové, Zakopané a Salgótarján. V meste pod Urpínom sa pravidelne koná v mesiaci apríl a máj na Námestí SNP. Je súčasťou projektu krajín V4 – Jazzový festival zjednotenej Európy.

Základnou myšlienkou tohto významného festivalu je vzájomná výmena jazzových kapiel z jednotlivých partnerských krajín, podpora svojbytného hudobného žánru, kultúrna výmena v rámci krajín strednej Európy a obohatenie kultúrneho a spoločenského života v jednotlivých mestách konania festivalu. Festival sa koná každoročne vždy v období od konca apríla do polovice mája. Do budúcnosti plánujeme rozšíriť podujatia o ďalšie Európske partnerské mestá.

V posledných rokoch sa festival koná súbežne s podujatím VINŠPACÍRKA.

Dni mesta - Banská Bystrica je spomínaná ako slobodné kráľovské mesto od roku 1255, kedy jej boli uhorským kráľom Belom IV. udelené práva na ťažbu medi, železa a striebra. Bohatá história mesta je spojená aj so vznikom Thurzovsko - Fuggerovskej spoločnosti. K mestu sa viaže mnoho významných osobností ako boli Matej Bel, Štefan Myoses, Karol Kuzmány, Andrej Sládkovič, Ján Botto, Ján Cikker, Štefan Hudec a ďalší. Dni mesta sú podujatím, ktoré v sebe spája bohatú históriu so súčasnosťou. V rámci spolupráce tu majú možnosť prezentácie všetky kultúrne inštitúcie mesta ale aj školstvo a iné inštitúcie v rôznorodom programe.

Kultúrne leto - sa koná každoročne od júna, kedy sa konajú Dni Mesta do Radvanského jarmoku. Program tvoria veľmi obľúbené Sídľiskové večerníčky, Promenádné koncerty, Grant retro show, samostatné koncerty domácich kapiel, tvorivé dielne a pod. Miestom uskutočnenia podujatí je okrem námestia SNP aj v Mestský park a mestské sídliská.

Radvanský jarmok – patrí medzi najstaršie jarmoky na Slovensku. 15. decembra 2011 bol zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska pri Ministerstve kultúry Slovenskej republiky. Je najväčšie podujatie v Banskej Bystrici s viac ako 350 ročnou tradíciou. Počas jarmočného programu sa predstaví viac ako 100 účinkujúcich z celého mesta i z pozvaných partnerských miest ako aj z celého Slovenska. Na viacerých pódiiach, predstavujú sa folklórne súbory, ľudové hudby, ktoré dotvárajú atmosféru jarmoku. Na jarmoku sa zúčastní okolo

250 remeselníkov z celého Slovenska. Jarmok je vyhľadávanou atrakciou pre 40000 návštevníkov z celého Slovenska.

Festival zborového spevu Viliama Figuša - Bystrého - je jeden z najstarších festivalov tohto zamerania na Slovensku. Počas svojej histórie zmenil svoju podobu a z jedno dňového festivalu sa v priebehu svojho trvania zmenil na trojdňový. Nesie meno slovenského hudobného skladateľa, Viliama Figuša-Bystrého, ktorý bol celoživotne spätý s týmto mestom. Festival s medzinárodnou účasťou je miestom stretnutí našich i zahraničných speváckych zborov. Počas jeho trvajúcej histórie mala Banská Bystrica možnosť na tomto podujatí privítať množstvo speváckych zborov každej vekovej kategórie z Európy, ale aj Afriky a Ameriky.

Mikuláš a Banskobystrické Vianoce - od začiatku decembra pripravuje mesto na Námestí SNP, ale aj na sídliskách veľké množstvo podujatí, ktoré sa viažu na Mikuláša, Ondreja, Luciu, Barboru a Vianoce a sviatok Troch kráľov. Vychádzajú z tradičných zvykoslovných pásiem, hlavne z pastierskych tradícií. Súčasťou vianočných programov sú vianočné trhy a živý betlehem.

1. január - Deň vzniku Slovenskej republiky a Nový rok - Banská Bystrica oslavuje na Námestí SNP kultúrnym programom s veľkolepým ohňostrojom. Programu sa zúčastňujú tisícky občanov.

Potulky mestom - s históriou a súčasnosťou Banskej Bystrice, významnými budovami, osobnosťami, technickými stavbami sa môžete oboznámiť pri pravidelných potulkách mestom s odborným fundovaným výkladom.

Klauni rozdáajú smiech - cielená aplikácia pozitívnych emócií je súčasťou liečebnej terapie ťažko chorých detí. Zámerom programov je pozitívna stimulácia dlhodobo hospitalizovaných detských pacientov, ktorým chýbajú podnety z vonkajšieho prostredia. Projekt deti naplňa radosťou. Má povzbudivý účinok na intelekt dieťaťa, zahŕňa v sebe pozitívne impulzy, ktoré sú predmetom nielen okamžitého pozitívneho vnímania, ale z dlhodobého hľadiska aj predmetom a témou ďalších rozhovorov, ktoré sú základom pocitového porovnávania a podkladom pre rozvoj fantázie detí.

Kultúra bez hraníc - projekt poskytuje kultúrne vyžitie najzraniteľnejším skupinám obyvateľstva, seniorom v Domovoch sociálnych služieb. Jedná sa o pravidelné, cieľavedomé napĺňanie kultúrnych potrieb starších občanov na rôznom stupni odkázanosti. Starostlivosť a ochrana kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva je znakom vysokej úrovne sociálnej politiky štátu, rozvinutej demokracie, je znakom vyspelej občianskej spoločnosti na všetkých jej úrovniach.

Akadémia európskeho seniora - október, mesiac úcty k starším, sa v meste pod Urpínom už tradične spája s AES. Je to projekt, ktorý sa zameriava na skôr narodených Banskobystričanov, no do aktivít je zapojená aj mladšia generácia. Jedná sa o množstvo podujatí športového kultúrneho a spoločenského charakteru.

Podujatia Divadla z Pasáže - divadlo je prvé profesionálne komunitné divadlo, ktoré ako jediné svojho druhu na Slovensku začalo pracovať s ľuďmi s mentálnym postihnutím. Zároveň je prvé a momentálne jediné mestské komunitné divadlo, v ktorom hrajú ľudia s mentálnym postihnutím v strednej a východnej Európe. Vo svojej činnosti prepája kultúrnu, umeleckú a sociálnu oblasť. Divadlo získalo za svoju činnosť viacero ocenení, napríklad v roku 2009 ocenenie Cena euroobčana roka (ako prvá nezisková organizácia zo Slovenska) od prezidenta Európskeho parlamentu Hansa Gerta Pötteringa. V Banskej Bystrici pôsobí od roku 1995 a v roku 2020 oslávi už 25. výročie svojej existencie. Divadlo z Pasáže ponúklo verejnosti 14 inscenácií, 1 celovečerný hraný film („Z denníka jedného vagóna“), 4 televízne dokumenty, zorganizovali tri ročníky medzinárodného bienálneho divadelného festivalu komunitného umenia, zúčastnili sa medzinárodných festivalov, divadelných prehliadok

a workshopov v Dánsku, Fínsku, Litve, Lotyšsku, Nemecku, Portugalsku a Francúzsku. Vytvorili vlastný systém vzdelávania pre ľudí s mentálnym postihnutím. Podieľali sa na vzniku neziskovej organizácie DOM, ktorej poslaním je vytvorenie chráneného bývania pre ľudí s mentálnym postihnutím.

Vybrané kultúrne a iné spoločenské podujatia organizované inými subjektami

Oslavy SNP - tradičné podujatie, ktoré pripomína významnú udalosť v dejinách Slovenska – vypuknutie Slovenského národného povstania. Bohatý program každoročne štartuje oficiálna časť osláv s pietnou spomienkou za účasti najvyšších štátnych predstaviteľov. Program je zostavený z kultúrneho programu, prehliadky techniky, ukážok bojov, prehliadky areálu Pamätníka SNP a expozície.

Ekotopfilm – Envirofilm - medzinárodný festival filmov o trvalo udržateľnom rozvoji. Cieľom festivalu je inšpiratívnym spôsobom meniť správanie spoločnosti vo vzťahu k životnému prostrediu a vytvoriť priestor k otvorenej diskusii o otázkach trvalo udržateľného rozvoja. Každoročne slovenskému divákovi prinášame najnovšie dokumentárne filmy z celého sveta z oblasti ochrany životného prostredia a udržateľnosti. Filmový festival Ekotopfilm dokázal výnimočne spojiť na jednej platforme verejný, súkromný a tretí sektor v problematike trvalo udržateľného rozvoja. Stalo sa z neho jedno z najväčších a najnavštevovanejších podujatí. Festival Ekotopfilm – Envirofilm štartuje každoročne súťažným festivalom v máji v Bratislave a v Banskej Bystrici, kde predstaví vyše 60 dokumentárnych filmov. Následne celoročne navštevujeme krajské a okresné mestá Slovenska s víťaznými snímkami ocenenými medzinárodnou porotou v rámci regionálnej festivalovej TOUR.

Bábkarská Bystrica TOUR - festival vznikol v r. 1977 ako národná prehliadka slovenských profesionálnych bábkových divadiel. Tento rok sa mal konať už jeho 22.ročník. Organizuje sa každý druhý rok. V r. 1994 sa festival vyprofiloval na medzinárodný festival slovenských bábkových divadiel v konfrontácii s bábkovým divadlom v strednej Európe a pozvaných súborov z celého sveta. Jeho hlavným organizátorom sa stalo Bábkové divadlo na Rázcestí. Od r. 2004 bol festival súťažným. V r. 2010 došlo ku zmene koncepcie a názvu festivalu: Bábkarská Bystrica, Dvojité impulz, medzinárodný festival nového bábkového divadla pre deti a pre dospelých. Zmeny boli reakciou na domáce i medzinárodné kultúrne okolnosti. Napr. nárast a množstvo rôznych stredo európskych podujatí a hudobno-divadelných festivalov krajín V4 na domácej scéne a v okolitých krajinách. V Jubilejnom a prelomovom 60. ročníku sa zmenil názov na BÁBKARSKÁ BYSTRICA TOUR 2016, Dvojité impulz. Festival navštívilo viac ako 3 700 divákov a diváčok. Hlavný program festivalu sa konal od 30. septembra do 4. októbra 2016. Na programe bolo uvedených 21 predstavení zo 7 krajín sveta (SK, CZ, PL, HU, DE, IT, Izrael). Absolútnou novinkou a favoritom festivalu sa stal impulz TOUR. Festival sa ním po prvýkrát v histórii vydal za publikom do okrajových miest a dedín BBSK.

The Legits Blast - podujatie medzinárodného až svetového charakteru určeného ako pre tanečníkov a nadšencov Hip-hop kultúry, tak i pre širokú verejnosť. Medzinárodného festivalu na Slovensku sa každoročne zúčastnia návštevníci z takmer 80 krajín celého sveta. V rámci festivalu dostanú priestor tradične všetky 4 elementy Hip Hopu. Okrem napínavých tanečných súbojov svetového finále v breaking-u si návštevníci môžu vychutnať vyvrcholenie v podobe bohatých koncertov domácich a zahraničných interpretov a DJov na 3 stage-och.

Vínšpacírka - podujatie spojené s prezentáciou lokálnych výrobcov vín a ochutnávkou v príjemnej atmosfére na Námestí SNP. Prebieha súčasne s United Europe Jazz Festivalom.

Festival svetla a tieňa - vznikol v roku 2015 pri príležitosti vyhlásenia OSN za Medzinárodný rok svetla a technológií založených na svetle. Cieľom tohto kroku je pripomenúť ľuďom celého sveta výraznú úlohu svetla a optických technológií v ich každodennom živote a pri budúcom rozvoji spoločnosti

FUBABY - festival umenia a dizajnu. Populárne podujatie kreatívneho priemyslu – tradičný európsky festival umenia pod holým nebom. Poskytuje vo svojich sekciách jediná profesionálnu platformu pre realizáciu tvorcov, interpretov aj konzumentov súčasných umeleckých diel v rámci stredoslovenského regiónu.

Folklórna Bystrica - festival ľudovej hudby a tanca. Na trojdňovom festivale, ktorý sa koná v auguste sa predstavujú známe folklórne súbory a ľudové hudby.

Bystrická folklórna haravara - výnimočný folklórny festival, ktorého dramaturgia pozostáva z komponovaných scénických programov, tanečných domov, workshopov, zábavných súťaží i tanečnej zábavy.

Hory a mesto - festivalová prehliadka horských filmov. Svet horských bicyklov, behu, extrémneho lyžovania, skialpinizmu, skalného a vysokohorského lezenia. Inšpiratívne filmy prinášajú krásu prírody hôr a adrenalín do mesta, spolu so zaujímavými hosťami .

Konczom augusta fest - jedinečný mestský festival banskobystričských kapiel, divadiel a umelcov.

Parkour meeting - medzinárodné stretnutie parkouristov a freeruneroch na Slovensku s medzinárodnou účasťou.

Festival tvorivé dni - cieľom festivalu je inšpirovať a vzdelávať študentov siedmich slovenských konzervatórií i širokú verejnosť v oblasti súčasného tanca. Účastníkom sa venujú medzinárodne pôsobiaci choreografi a pedagógovia. Prostredníctvom intenzívneho programu sa študenti vzdelávajú v oblasti kompozície a techniky súčasného tanca. Inšpiráciou sú im tanečníci, pedagógovia a choreografi v jednej osobe.

Pastierske Vianoce - tradičné podujatie pripomína prostredníctvom folklórneho programu tradície a zvyky, ktoré sa spájajú s najkrajším sviatkom roka Vianocami. Každoročne ho hostí Kostol Panny Márie pomocnice kresťanov v Sásovej.

(Ne)zabudnuté podujatia

Bystrické zvony – (ne)zabudnutý celoslovenský festival populárnej piesne Bystrické zvony, ktorý organizovalo PKO bol v čase svojej slávy druhým najväčším festivalom populárnej hudby na Slovensku. Okrem súťaží autorov pôvodných slovenských piesní, kde sa oceňovali autori hudby a textári sa v rámci festivalu konala aj interpretačná súťaž. Festival bol prestížnou záležitosťou. Bol založený v roku 1973 a trval nepretržite do roku 1989. Tradíciu festivalu obnovili v roku 1994 po päťročnej prestávke, avšak nepodarilo sa ho udržať. Počas jeho vyše 20-ročnej existencie tam vystúpili všetky hviezdy vtedajšej populárnej hudby napríklad aj K. Gott a M. Gombitová, Viera Špinarová, Helena Vondráčková, Jiří Korn, Dalibor Janda a ďalší.

Zaprášené cesty - (ne)zabudnutý festival pre milovníkov folku a country.

V prípade úspechu v EHKM 2026 pripravujeme pre daný rok množstvo tradičných ale aj inovatívnych podujatí európskeho formátu. S vysokým a kvalitným počtom subjektov pôsobiacich v našom meste sa nám určite podarí vytvoriť kvalitný program.

Podujatia budú venované nielen obyvateľom, ale aj návštevníkom nášho mesta a zároveň zanechajú silný odkaz a stopu aj za hranicami nášho Slovenska.

Zásobník nápadov: Pri tvorbe projektu EHKM 2026 poskytlo Mesto prostredníctvom oficiálnej web stránky projektu záujemcom možnosť aktívne sa podieľať na dramaturgii programov a vlastnými

nápadmi obohatiť pripravovaný projekt. Všetky nápady budú odborne posúdené a v prípade ich vhodnosti zaradené do projektu, resp. do ďalších projektov, ktoré budú pripravované v riešenom období.

KULTÚRNA INFRAŠTRUKTÚRA NA ÚZEMÍ MESTA

V meste chýba kvalitný priestor na organizovanie väčších podujatí, čo značne znižuje možnosti ponuky väčších produkcií. Pre tieto účely sa využíva nekrytý priestor amfiteátra, produkcia takýchto podujatí je však závislá od počasia, čo je pre organizátorov veľký risk. Mesto disponuje jediným vlastným priestorom na organizovanie kultúry a tým je Robotnícky dom, ktorý bol v roku 2016 kompletne rekonštruovaný a je vybavený najnovšou zvukovou a svetelnou technikou. Kapacita sály Robotníckeho domu je však len 250 miest. V prípade krytých priestorov sa väčšina externých podujatí realizuje v Športovej hale DUKLA na Štiavničákach či v Ministry of Fun, ako i v ďalších objektoch, ktoré nie sú určené na kultúru ako zimný štadión, Aula SZU a ďalšie auly vysokých škôl, ktoré sú z hľadiska kvality akustiky, technického zázemia a komfortu divákov nevyhovujúce.

Najmä v letných mesiacoch sa mestské podujatia sústreďujú aj do exteriéru, tak aby oslovili väčšiu skupinu ľudí. Rôznorodé projekty ožívajú aj na jednotlivých mestských sídliskách, v Mestskom parku, na Námestí SNP, v Parku pod Múzeom SNP, v širšom centre mesta a na iných vhodných priestranstvách.

Čo sa týka materiálnej vybavenosti, v meste absentuje prekryté pódium. Mesto pri realizácii podujatí využíva prenájmy pódíí od podnikateľských subjektov. Po dôkladnej analýze bolo zistené, že vlastníctvo pódia je finančne náročnejšie na finančné prostriedky, skladové priestory a odborný obslužný personál, ktorý je nevyhnutný k stavbe pódia ako jeho kúpa.

Štruktúra podujatí organizovaných mestom pozostáva z tradičných podujatí, ktoré sa konajú pravidelne už niekoľko rokov, ale každoročne túto štruktúru dopĺňajú nové inovatívne podujatia. Zisťujeme však, že záujem o kvalitné umenie a produkcie z roka na rok klesá. Do popredia sa čoraz viac dostáva nízke a komerčné umenie, čím sa znižujú aj nároky publika na vyššiu hodnotu umeleckých projektov. Toto chceme zmeniť a publikum vychovávať.

14

Priestory v majetku Mesta Banská Bystrica

Priestory využívané pre kultúrnu činnosť: Radnica s Cikkerovou sieňou, Robotnícky dom, Kultúrny dom Podlavice, Kultúrny dom Šáľková, Mestské divadlo Divadlo z Pasáže, Hodinová veža, Barbakan

Priestory v dlhodobom prenájme, vhodné pre kultúrnu činnosť: Amfiteáter P. Bielika, Plážové kúpalisko

Priestory v zlom technickom stave, vhodné pre kultúrnu činnosť a obslužnú infraštruktúru:
Kaštieľ Radvanských, Šusterská bašta (Kollárovaul.), Bašta (Lazovná 19), Budova Lazovná 19/250, Budova Lazovná 21/252, sklady na Rudlovskej ceste

Zvonice: Zvonica (Rakytovská cesta), Zvonica (Sásovská cesta), Zvonica Podlavice, Zvonica (Majerská cesta), Zvonica Kremnička, Zvonica Skubín, Zvonica Strmá, Sásová)

Fontány: Námestie SNP, Ul. Československej armády, Ul. Národná, Ul. Horná, Námestie Slobody

Kultúrna infraštruktúra v správe iných subjektov: Nám. SNP (Thurzov dom - Stredoslovenské múzeum, Dom č. 8 – Kammerhof/ Lesy SR, Dom č. 11- Pribicerov dom/ v súčasnosti Zlatý Bažant, resp. U Richtára, Dom č. 15 – Krebsov dom/ pasáž OTP banky, Dom č. 16 – Beniczkého dom/ v súčasnosti reštaurácia Beniczkého dom, Dom č. 19 – Biskupský palác, Dom č. 20 – U Kemov/ v súčasnosti Plzenská reštaurácia, Dom č. 22 – Ebnerov dom – „Medzi stĺpmi“/ v súčasnosti Olivo reštaurácia), Nám. Š. Moyses (Matejov dom - Stredoslovenské

múzeum, Pretorium - bývalá radnica/ Stredoslovenská galéria), Skuteckého ulica (Skuteckého dom / Stredoslovenská galéria), Radvaň (Tihányiovský kaštieľ/ Stredoslovenské múzeum, Radvanský kaštieľ/ Mesto Banská Bystrica, v prenájme AU), Nám. Š. Moysesa (Dom.č 7 – kedysi ňom Žolnayoho pivovar, nachádza sa tam unikátna závesná strecha, bývalá Reštaurácia Quatro/ momentálne sa nevyužíva, Dom č.9 – narodil sa J. Cikker/ v súčasnosti Kooperativa), Bakossova ulica (Dom č.2- narodil sa architekt Hudec/ Reštaurácia Penziónu Kúria, Dom č.4 – Vodárenský dom/ hotelová časť Penziónu Kúria)

Do roku 1990 hlavnú kultúrnu činnosť v rámci mesta zabezpečovala príspevková organizácia Park kultúry a oddychu. Kultúrno-výchovná a výchovno-vzdelávacia činnosť bola prevádzkovaná v 18 budovách v rámci celého mesta i na sídliskách. V roku 1991 prišlo PKO v rámci privatizácie o kultúrne objekty na sídliskách a v okrajových častiach mesta. Jednalo sa o špecifické objekty, najvýznamnejšie boli - Hlavná sála na Skuteckého ul., Divadlo hudby na Fončorde, Kultúrny dom Radvaň, Kultúrny dom Kremnička. Časť kultúrnych domov prešla do majetku novovzniknutých obcí – KD Hronsek, KD Vlkanová, KD Malachov, KD Nemce. Hlavní aktéri tohto "Privatizačného projektu" tvrdili, že podnikatelia budú popri podnikaní prevádzkovať v týchto objektoch aj kultúru pre obyvateľov mesta. Po rokoch od privatizácie vidíme, že bývalé kultúrne domy sa premenili na obchodné centrá, kde sa verejnosti ponúkajú parkety rôznych druhov, kancelárske potreby ale na kultúru sa akosi "pozabudlo". Je dôležité poučiť sa z chýb, ktoré nám priniesla minulosť.

Postupne sa predalo aj Kino Hviezda, Kino Urpín, Kino Bojovník Sásová. Kultúrne a spoločenské stredisko Šalgotarján bolo po prehratom súdnom spore, ktorý trval viac ako dvadsať rokov odovzdané COOP Jednote. Budova na Lazovnej ulici č. 19 je v havarijnom stave a čaká na svoje znovuzrodenie. Amfiteáter je prenajatý, ale je potrebná celková rekonštrukcia. Z bývalého majetku, ktorý bol pod správou PKO sa teda podarilo zrekonštruovať iba Robotnícky dom, čiastočne Hodinovú vežu.

Realizácia veľkých kultúrnych projektov je závislá od rozhodnutí Mestského zastupiteľstva. Je všeobecne známe, že kultúra stojí peniaze, ale nekultúrnosť stojí viac.

15

Projekt rekonštrukcie Robotníckeho domu bol realizovaný pomocou nenávratného finančného príspevku z Regionálneho operačného programu, z výzvy zameranej na posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov zvýšením kvality služieb poskytovaných pamäťovými a fondovými inštitúciami a revitalizáciou významných pamiatkových objektov s prioritou zvýšiť atraktivitu a dostupnosť služieb voľného času pre rôzne skupiny obyvateľstva rekonštrukciou Robotníckeho domu. Táto výzva nebola schémou štátnej pomoci určenej na podporu podnikania v oblasti kultúry, teda generovanie príjmov výstupmi a výsledkami projektu nemohli byť zahrnuté do výpočtu finančnej analýzy v žiadosti o NFP.

Hlavným cieľom bolo zlepšiť podmienky pre aktívny oddych občanov a aktívne trávenie pobytu a voľného času pre návštevníkov a na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, na čo boli zamerané aj jednotlivé aktivity projektu počas jeho realizácie.

V súlade so zmluvou o poskytnutí NFP je správcom budovy ZAaRES, ktorý je zároveň zodpovedný aj za udržateľnosť projektu, pričom finančná udržateľnosť má byť zabezpečená hlavne z prostriedkov mesta a mestského rozpočtu, mzdové a prevádzkové náklady na činnosť strediska sú zabezpečené tiež z rozpočtu mesta. Bez finančnej pomoci mesta nie je možné udržateľnosť projektu zabezpečiť, ale zároveň to znamená, že množstvo realizovaných aktivít sa odvíja od možností a výšky rozpočtu Mesta, ako aj prípadných partnerov.

Zároveň využívanie Robotníckeho domu môže byť len v súlade s účelom, na ktorý mu bol schválený nenávratný finančný príspevok (NFP), to znamená že nie je možné ho poskytovať na komerčné aktivity rôznym subjektom, ktoré majú vo svojej činnosti podnikanie v oblasti kultúry za účelom tvorby zisku.

Využívať ho môžeme len na projekty verejnoprospešného charakteru, ktoré je možné robiť v partnerstve s rôznymi subjektmi (napr. neziskové organizácie, občianske združenia, základné školy, UMB, Akadémia umení, nadácie, záujmovo-umelecké krúžky, ľudové súbory, tvorivé dielne,

dobrovoľníctvo, amatérske zoskupenia atď.) a kultúrno spoločenské podujatia zamerané na výchovno-vzdelávaciu a osvetovú činnosť. Zároveň sa má naplniť databáza významných osobností a podujatí a inštitúcií mesta z dostupných archívov a prezentovať ich v sieni slávy.

Počas 5 rokov udržateľnosti projektu Mesto musí preukázať využívanie zrekonštruovaného objektu a vybavenia spôsobom, na ktorý mu boli poskytnuté financie z EU tak, aby bolo nespochybniteľné, že sú využívané na cieľ a účel schválenej žiadosti o NFP.

Toto obmedzuje využívanie Robotníckeho domu formou prenájmu majetku inému právnomu subjektu bez jednoznačného zmluvného zachovania účelového využitia majetku, resp. pri poskytnutí neoprávneného zvýhodnenia akémukoľvek subjektu.

1. apríla 2021 uplynie lehota, udržateľnosti projektu, kedy bola činnosť Robotníckeho domu stanovená podmienkami zmluvy poskytovateľa finančných prostriedkov na jeho rekonštrukciu. Ukončenie tohto záväzku umožní širšie využitie priestorov aj na aktivity komerčného charakteru. Tým sa zlepší finančná výkonnosť strediska a dosiahne aj jeho širšia programová rôznorodosť. Expozícia na 2. poschodí, kde sa nachádzala Sieň slávy venovaná osobnostiam, ktoré boli nositeľmi ocenení Cena primátora, Cena Mesta, Čestné občianstvo je v súčasnosti obohatená o virtuálnu galériu významných kultúrnych podujatí Mesta Banská Bystrica. Na treťom poschodí je vytvorená interaktívna bábková scéna „ Svet bábok s dušou“ z dielne významného bábkara Miroslava Dušu, ktorá obsahuje marionetové, maňuškové a tieňové divadlo. Zároveň priestor slúži aj ako tvorivá dielňa pre deti. Z dôvodu nepredvídateľnej epidemiologickej situácie v budúcnosti ale aj z dôvodu zachovania súčasných štandardov služieb je potrebné tieto priestory pripraviť na úplnú digitalizáciu a vysielanie programov online.

SWOT ANALÝZA KULTÚRY V MESTE

Silné stránky

- vysoká profesionálna úroveň a praktické skúsenosti pracovníkov v oblasti kultúry
- široký potenciál dobrovoľníkov a pracovníkov tretieho sektoru
- SMART City a technológie – 3 miesta, ktoré slúžia ako informačné centrá, silná propagácia
- tradícia v oblasti folklóru, zborového spevu a džezu v meste
- bohatá história baníctva a ťažiarenskeho priemyslu
- široká pestrosť ponuky kultúry a kultúrnych aktivít vrátane neštátnych kultúrnych zariadení
- množstvo subjektov pôsobiach v oblasti kultúry
- existencia uceleného systému umeleckého školstva v meste
- medzinárodné kontakty mesta, spolupráca s partnerskými mestami
- slávna história mesta
- množstvo národných kultúrnych pamiatok a pamätihodností
- výhodná dopravná poloha mesta z národného aj medzinárodného hľadiska

Slabé stránky

- absentujúci jasný koncepčný materiál mesta pre oblasť kultúry
- alarmujúci nedostatok krytých priestorov s väčšou kapacitou sály pre kultúrne podujatia a konferencie
- absencia kultúrneho strediska v centre mesta s dôrazom na voľnočasové aktivity mládeže
- nedostatočné technické zázemie pre realizáciu podujatí na verejných priestranstvách (Mestský park, priestor pod pamätníkom SNP)
- nedostatočná jazyková vybavenosť pracovníkov v kultúre
- nefungujúci dom kultúry
- nespokojnosť občanov mesta s kultúrno-spoločenskými podujatiami v nevhodných priestoroch (Športová hala Štiavničky, zimný štadión, auly vysokých škôl a i.)
- vysoké prevádzkové náklady zastaraných priestorov

- veľmi slabé pokrytie kultúrou na sídliskách Radvaň, Sásová, Podlavice
- nedostatočná komunikácia a koordinácia subjektov pôsobiacich v oblasti kultúry
- nevydanie monografie mesta
- chýbajúci dokument - Zásady umiestňovania, prezentácie a ochrany pomníkov, pamätníkov, pamätných tabúľ a výtvarných diel na území mesta Banskej Bystrice
- nedostatok moderných reklamných technológií s informáciami o kultúre a spoločenskom živote vo verejných priestoroch

Príležitosti

- strategický prístup a vytváranie kultúrnej infraštruktúry
- využívanie grantových výziev z eurofondov, Ministerstva kultúry SR, FPU, VÚC, nadácií a ďalších subjektov podporujúcich miestnu kultúru
- rozvoj kreatívneho priemyslu
- rozvíjanie spolupráce s partnerskými a európskymi mestami
- využívanie netradičných priestorov (Park pod Pamätníkom SNP, Mestský park, záhrady, potencionálna možnosť využívania technických pamiatok na účely kultúry)
- záujem rodín s malými deťmi o spoločné trávenie voľného času na kultúrnych podujatiach
- podpora ľudových remesiel a ich celoročná prezentácia zviditeľňovanie mesta v európskom priestore prostredníctvom umeleckej produkcie
- zlepšenie komunikácie prepojením štátneho, verejného, súkromného a neziskového sektora vďaka spolupráci na EHMK, zapojenie občanov
- vybudovanie jasnej umeleckej vízie kultúrnych programov
- zapájanie dobrovoľníkov, marginalizovaných a znevýhodnených osôb do kultúrneho procesu

Ohrozenia

- úpadok emocionálnych a etických hodnôt, šírenie nevkusu a kultúrnej negramotnosti
- epidémie, pandémie
- zlé sociálne postavenie občanov v regióne, nízka kúpyschopnosť
- komercializácia kultúry
- absentujúci informačný systém (navigácia v meste, absencia smerovníkov)
- zmena klímy (zimné a letné extrémny - ohrozenie sezónnych aktivít organizovaných vo vonkajšom priestore)
- nezáujem médií o pozitívne správy
- stratená dôvera subjektov pôsobiacich v oblasti kultúry vo verejný a štátny sektor
- nedostatočné ubytovacie kapacity, v absencia 4* hotela v meste
- nedostatok parkovacích plôch
- rýchle životné tempo, nedostatok času a energie na návštevu kultúrnych podujatí alebo zapájanie sa aktívne do záujmovej činnosti
- ponuka ľahkých atraktivít (PC, obchodné centrá)
- nízky podiel verejných výdavkov na kultúru z hrubého domáceho produktu sa v SR znižuje

VÍZIA A STRATEGICKÝ CIEĽ

Vízia mesta Banská Bystrica pre kultúru bola dopracovaná v zmysle prijatého Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Banská Bystrica na roky 2015 - 2023. Je výsledkom spolupráce a dohody pracovnej skupiny pre ľudské zdroje v meste. Mesto s víziou ďalej pracovalo, komunikovalo s odborníkmi a špecialistami v oblasti kultúry, ako i so samotnými členmi pracovnej skupiny pre prípravu projektu EHMK 2026. Zadefinovali sme si strategický cieľ mesta:

„Mesto Bystrica bude do roku 2033 regionálnym centrom kultúry s kvalitným zázemím a komplexnou infraštruktúrou, ktorá vytvára priestor pre tvorivú činnosť, rozvoj a aktivity všetkých aktérov v oblasti kultúry aj nadväzných odvetví a oblastí (školsťvo, kreatívny priemysel, cestovný ruch), ktorí spoločne prispievajú ku kultúrnemu, spoločenskému, sociálnemu, komunitnému a ekonomickému rozvoju mesta“.

HLAVNÉ CIELE

- výstavba a prevádzkovanie nového multifunkčne využiteľného centra na kultúru Banskej Bystrice
- odkúpenie a rekonštrukcia bývalého Domu kultúry
- nákup a využívanie moderných 3 D technológií v Robotníckom dome
- rekonštrukcia budovy Lazovná 19
- revitalizácia Mestského parku a jeho využívanie na kultúrno- spoločenské podujatia
- rekonštrukcia Medeného hámru ako najvýznamnejšej technickej pamiatky v Banskej Bystrici
- rekonštrukcia amfiteátra
- oživenie pobrežia Hrona
- postupná rekonštrukcia banskobystrických fontán
- vytvorenie nového námestia európskeho typu v priestoroch Námestia Slobody
- využívanie Barbakanu na účely kultúry (Pettermanova veža, expozícia spojená s vyhlídkou)
- dosiahnuť zosumarizovanie bábkového kultúrneho dedičstva, výtvarných zbierok a pod. a vytvoriť podmienky na ich prezentáciu na území mesta
- vybudovanie zážitkovej expozície k Thurzovsko - Fuggerovskej spoločnosti
- revitalizácia a architektonické doriešenie Mestského parku

ČIASTKOVÉ CIELE

- zvýšiť spokojnosť občanov a návštevníkov s ponukou kultúry v meste
- prinavrátiť do majetku mesta budovy a strategicky dôležité priestranstvá, plochy a iné objekty potrebné k využitiu na kultúrne a iné podujatia a postarať sa o ich funkčnosť a využívanie
- podporiť zlepšenie technického a prevádzkového stavu objektov využívaných na organizovanie kultúrnych podujatí
- podporiť starostlivosť o kultúrne dedičstvo v meste - obnovu, rekonštrukciu a dlhodobu udržateľný rozvoj pamiatkových objektov
- koordinovať pravidelné stretnutia na koordináciu podujatí organizovaných rôznymi inštitúciami v meste
- podporovať kultúru znevýhodnených skupín a národnostných menšín
- vybudovať multifunkčný priestor na kultúrne podujatia, konferencie a športové podujatia
- prezentovať Banskú Bystricu v širšom kontexte európskych miest
- zvýšiť spokojnosť občanov s informovanosťou o kultúrnych podujatiach a záujmovo-umeleckej činnosti
- prepojiť miestne kultúrne dedičstvo a tradičné formy umenia s novými inovačnými a experimentálnymi kultúrnymi prejavmi
- vytvárať nadnárodné partnerstvá a medzi-kultúrny dialóg
- prispôbiť činnosť mestskej kultúry priestorovému vybaveniu v meste Banská Bystrica
- organizovať podujatia v alternatívnych priestoroch, ale aj v parkoch a záhradách
- zamerať sa na voľnočasové aktivity detí a mládeže, súťaže pre žiakov základných a stredných škôl
- pokračovať v organizovaní tradičných podujatí
- organizovať podujatia pre zdravotne postihnutých a sociálne slabších občanov
- uchádzať sa o zápis nových prvkov do Zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska
- podporovať aktivity smerujúce ku kandidatúre EHMK a MK
- pre energické a manažérske fungovanie kultúry je vhodné osamostatniť výkonnú kultúru, vyňať ju z organizačnej štruktúry mesta a zriadiť Mestské kultúrne stredisko s právnou subjektivitou.

STRATEGICKÉ CIELE

- vytvoriť stálu pracovnú skupinu z rôznych oblastí kultúry, architektúry, záhradnej architektúry, cestovného ruchu a zástupcov verejnosti na prípravu projektov rekonštrukcie objektov a revitalizácie priestorov, ktoré budú slúžiť na kultúrne a občianske využitie
- dosiahnuť uznanie kultúry ako ekonomického faktora a faktora sociálnej a občianskej integrácie
- aktívnejšie využívanie štandardne vybavených priestorov pre šírenie miestnej kultúry
- rozvíjanie hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska vo všetkých oblastiach
- zachovávanie ústnych tradícií a prejavov vrátane jazyka ako prostriedku nehmotného kultúrneho dedičstva
- zachovávať interpretačné umenie, spoločenské zvyky, rituály a slávnosti, poznatky a obyčaje súvisiace s jarným, letným jesenným a zimným slnovratom, tradičné remeselníctvo
- zachovávať a sprístupňovať kultúrne dedičstvo, aktualizovať koncepciu ochrany pamiatkového fondu s dôrazom na zachovávanie najvhodnejších súčastí kultúrneho dedičstva, najmä pamiatok a lokalít zapísaných v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO
- vytvárať podmienky na dobudovanie centrálnej databázy informácií o tradičnej kultúre
- zapájať subjekty územnej samosprávy do systému zhromažďovania dokumentácie pamiatok prostredníctvom inventarizácie (významné osobnosti, umelecké diela vo verejnom priestore na území mesta, pamätihodnosti mesta, hroby významných osobností, vojnové hroby a iné pietne symboly...)
- vytvoriť funkčný systém viaczdrojového financovania kultúry z podielových daní, dotácií a sponzorských darov formou účelovo viazaných prostriedkov, získavať mimorozpočtové zdroje (reformovať dotačný systém v podmienkach samosprávy)
- vytvoriť priestor pre vlastné podnikateľské aktivity v oblasti kultúry v podmienkach samosprávy s využitím potenciálu všetkých zložiek kreatívneho priemyslu
- využívať marketingové nástroje na zvyšovanie počtu návštevníkov
- rozvíjať spoluprácu s družobnými a európskymi mestami v oblasti výmeny kultúrnych hodnôt
- osobitnú pozornosť venovať práci so špecifickými skupinami obyvateľstva

PRIORITY V OBLASTI INFRAŠTRUKTÚRY NA OBDOBIE ROKOV 2020 – 2033

Bez kvalitnej infraštruktúry nie je možné dlhodobo zabezpečovať kvalitnú kultúru. Z tohto dôvodu sme zadefinovali 11 priorít v oblasti infraštruktúry a vychádzali sme z nich aj pri príprave projektu EHMK 2026.

Dom kultúry - stojí v meste od roku 1979. Je významným dielom architekta Jozefa Chrobáka, za ktoré dostal v tom istom roku Cenu Zväzu slovenských architektov (Cena Dušana Jurkoviča). Od svojho vzniku do roku 2007 bol využívaný prevažne na účely organizovania kultúrnych podujatí a akcií spoločenského charakteru, na ktoré bol predurčený. Do tohto roku ho vlastnil odborový zväz KOVO. Odborári ho však predali kvôli výhodnejšej ponuke developerskej spoločnosti VAV invest, tá ho neskôr previedla na dcérsku spoločnosť Zvolenská investičná s.r.o. Zámerom nového majiteľa bola jeho prestavba, čo sa z rôznych dôvodov neuskutočnilo a objekt, ktorý je v súčasnosti predmetom konkurzu je už niekoľko rokov prázdny a chátra. Keďže Mesta Banská Bystrica nemá budovu s väčšou kapacitou miest, bolo by prínosom pre obyvateľov mesta odkúpenie objektu do majetku mesta. Po rekonštrukcii by zase slúžil kultúrnej verejnosti, čo vždy bolo aj jeho účelom. Námestie Slobody, na ktorom sa Dom kultúry nachádza, ponúka veľkorysý priestor pre kreatívne riešenie usporiadania verejného priestoru.

Lazovná 19 - budova meštianskeho domu je od konca roku 2013, kedy odtiaľ odišiel Park kultúry a oddychu nevyužívaná. Po niekoľkých pokusoch súkromných subjektov o jej opätovné využitie bola vrátená Mestu. Trojpodlažná budova s pavlačovým dvorom je prepojená so Šusterskou baštou a vyžaduje rozsiahlu rekonštrukciu. V budúcnosti by mohla slúžiť ako kultúrne a kreatívne centrum,

centrum remeselnej kultúry a pod. Lazovná ulica prešla pred rokmi kompletnou rekonštrukciou. Zámerom mesta je pokúsiť sa vytvoriť „umeleckú“ uličku, prebudiť v nej život a kreativitu, dať priestor architektom a obyvateľom Mesta.

Amfiteáter Paľa Bielika - amfiteáter je svojou kapacitou jeden z najväčších na Slovensku a má dokonca najväčšiu premietaciu plochu v niekdajšom Československu. Jeho činnosť sa začala okolo roku 1955 a trvala so silným útlmom od 90. rokov, až do roku 2008, kedy bol už v zlom technickom stave a chátral. V roku 2014 sa podarilo firme Kolotoče s.r.o. a občianskemu združeniu za! amfiteáter znovu ho sprevádzkovať. V budúcnosti by amfiteáter mal opäť poskytovať kultúrne zázemie a kvalitu na ktorú ho predurčuje jeho potenciál.

Medený Hámor - druhý najstarší veľkovýrobný podnik na území Slovenska pracoval nepretržite takmer 500 rokov (1496 – 1991). Z rozsiahleho komplexu dnes zostalo len jadro. Prvé objekty zbúrali za komunizmu, ďalšie – oveľa hodnotnejšie – v roku 1997 po zbabranej privatizácii. Prácu v Medenom hámri si dnes vieme lepšie predstaviť aj vďaka obrazom Dominika Skuteckého (1849 – 1921), významného slovenského maliara. Objekt je v súčasnosti v súkromnom vlastníctve. Po privatizácii demontovali výrobnú technológiu a storočné objekty nechali bez dozoru. Pretekajúca strecha spôsobila, že viaceré steny majú vážne statické poruchy, prepadol sa strop a zatečené fasády znehodnocujú okná. Poškodené objekty sú pamiatkovo chránené. Vzhľadom na obrovský potenciál tohto priestoru pre kultúru a cestovný ruch je našou víziou využiť historické väzby tohto komplexu a pokúsiť sa o jeho prinavrátanie života a tým zviditeľnenie Mesta Banská Bystrica v európskom priestore.

Barbakan - niekoľko starobylých budov v Banskej Bystrici kedysi tvorilo mestský hrad, ktorý dominuje metropole stredného Slovenska. Jeho úlohou bolo chrániť výnosy z ťažby medi a striebra a kráľovskú pokladnicu. Do hradného areálu sa vstupovalo po padacom moste ponad umelo vytvorenú vodnú priekopu. Stavba hradu bola dokončená v roku 1512 výstavbou Barbakanu, ktorý obklopoval mestskú vežu s tromi zvonmi. Najťažší váži skoro jednu tonu. V súčasnosti sa v priestoroch nachádza štýlová kaviareň a reštaurácia; priestory, ktoré priam dýchajú históriou, vytvárajú skvelú atmosféru aj pre koncerty a iné spoločenské podujatia. Je ambíciou mesta otvoriť Pettermanovu vežu s expozíciou a vyhlídkou.

Zvyšky opevnenia – hradný areál – mestský hrad tvoria objekty, ktoré postupne vybudovali okolo farského kostola a v 15. storočí opevnili. Z pôvodných hradieb sa zachovala iba jedna štvrtina. Je snahou Mesta zachovať vitalitu mestského opevnenia pre budúce generácie.

Mestský park - vznikol v roku 1896, kedy plán konečnej parkovej úpravy predkladal vtedajší mešťanosta **Július Czesnák**. Podľa návrhu umeleckého záhradníka **Ármina Petza** z Budapešti sa uhlopriečne chodníky doplnili o ďalšie radiálne s dvomi okružnými trasami a polkruhovými odpočinkovými zákutiami. Dnes je Mestský park s rozlohou 6,4 ha národnou kultúrnou pamiatkou. Park nebol revitalizovaný desiatky rokov a v súčasnosti už nevyhovuje požiadavkám na trávenie voľnočasových a kultúrnych aktivít obyvateľstva. Mestský park je multifunkčnou plochou z pohľadu využívania územia na kultúru, rekreáciu a šport, kde je uprednostnená kultúrno – rekreačná funkcia. Zdravý mestský park vytvára prirodzené prostredie pre prírodné prvky, flóru a faunu, čím výrazne zdravo ovplyvňuje mikroklimu urbanizovaného prostredia.

Tančiareň a parčík pri malej železničnej stanici – v lokalite malej železničnej stanice v blízkosti centra Banskej Bystrice je vízia vytvorenia oddychovej zóny pre obyvateľov, tančiareň, ale aj prístavu pre člny, okrem toho je navrhnuté pokračovanie chodníka popri rieke. Bude to zóna v dotyku s riekou, na konci ktorej bude prístav s mólom pre tých, ktorí splavujú Hron. Táto lokalita je výnimočná, pretože v blízkosti je Urpín, centrum mesta, hvezdáreň, malá železničná stanica. Oddychová zóna by mala byť

ľuďom prístupná počas celého roka. Súčasťou štúdie oddychovej zóny je aj most ponad Hron a smeruje do centra mesta k Národnej ulici.

Urpín - vyhladka - Urpín (510 m n. m.) kopec v centre mesta s unikátnou banskobystriickou Kalváriou z 17. Storočia. V roku 2014 bol otvorený náučný chodník s dĺžkou 3,6 km a štrnástimi informačnými tabuľami. Ďalšie etapy počítajú s vytvorením vyhladky a úpravou a obnovou serpentín až na vrchol. Náučný chodník vedie od malej stanice po serpentínach hore, okolo vrcholu Urpína, okolo Urpínskej lesostepi a po 13 zastaveniach končí na Uhlisku.

Kaštieľ Radvanských - renesančný kaštieľ pochádza zo 16. storočia. V minulom storočí bol dlhé roky neobývaný. Majetkom mesta sa objekt stal v roku 1994. V súčasnosti má objekt v prenájme Akadémie umení v Banskej Bystrici a prešiel čiastočnou rekonštrukciou. Zámerom AU tu bolo prezentovať svoje divadelné, hudobné, filmové a výtvarné aktivity a otvoriť kaštieľ širokej verejnosti. V súčasnosti AU zvažuje ukončiť nájomnú zmluvu.

Multifunkčná hala, Mičinská cesta - mesto plánuje vybudovanie multifunkčnej haly s možnosťou kultúrneho využitia.

ZÁVER

Komplexné verejné politiky v oblasti kultúry a ich implementácia sú na Slovensku stále skôr zriedkavosťou, ako normálnym štandardom. Popri absencii aktuálnej štátnej stratégie rozvoja kultúry sa ukazuje, že svoje samostatné rozvojové stratégie v oblasti kultúry a umenia nemajú ani mnohé samosprávne kraje, alebo krajské mestá.

Koncepcia kultúry Mesta Banská Bystrica je dokument, ktorý predkladá smerovanie kultúry v horizonte rokov 2020 - 2033. Je našou úlohou upriamiť naše ciele k úspešnej realizácii našich vízií a stanoviť si pritom reálne ciele a cesty k ich naplneniu. Možností je mnoho a je na nás, aby sme ich vedeli správne uchopiť a premeniť na realitu. Mesto sa aj v minulosti úspešne uchádzalo o veľké množstvo grantových projektov z Fondu na podporu umenia, Ministerstva kultúry SR, VÚC ale a z iných výziev. Využívame všetky možnosti. V krátkej budúcnosti Mesto Banská Bystrica využije nové grantové výzvy a bude sa uchádzať o titul „Mesto kultúry 2022“, ale aj o prestížnejší titul EHMK 2026. Zapojíme pritom všetok potenciál šikovných a kreatívnych ľudí, ktorých je v tomto meste mnoho. Dlhodobé ambiciózne ciele dosiahneme jedine prepojením a v spolupráci so všetkými zainteresovanými stranami, odborníkmi a verejnosťou. Musíme sa naučiť aktuálne reagovať aj na nástrahy epidémií a byť pripravený aj na nepredvídateľné situácie.

Len cieľavedomým a permanentným úsilím sa nám podarí dosiahnuť tieto ciele a zaradiť sa tým medzi významné mestá s vyspelou kultúrou, spokojným a vzdelaným obyvateľstvom v spoločenstve európskych kultúrnych národov.

POUŽITÉ SKRATKY

AES – Akadémia európskeho seniora
EHMK 2026 – Európske hlavné mesto kultúry 2026
NFP – nenávratný finančný príspevok
MK 2022 – Mesto kultúry 2022
PHSR - Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
PKO – Park kultúry a oddychu
SNP – Slovenské národné povstanie

PRÍLOHA

KULTÚRNE ORGANIZÁCIE A SUBJEKTY NA ÚZEMÍ MESTA

V zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Štátna opera
Štátna vedecká knižnica
Literárne a hudobné múzeum (ako oddelenie ŠVK)
Múzeum SNP
Krajský pamiatkový úrad (Pamiatkový ústav)
ÚĽUV – stredisko Banská Bystrica

V zriaďovateľskej pôsobnosti Slovenskej pošty

Poštové múzeum

V zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja

Stredoslovenské osvetové stredisko
Stredoslovenské múzeum
Stredoslovenská galéria
Verejná knižnica M. Kováča
Bábkové divadlo na Rázcestí
Divadlo Štúdio tanca
Krajská hviezdáreň a planetárium M. Hella

V zriaďovateľskej pôsobnosti mesta

Robotnícky dom
Mestské divadlo Divadlo z Pasáže
Radnica - Cikkerova sieň
KD Podlavice
KD Šalková

Súkromné a neziskové subjekty

Agentúra Mana
Agentúra Mana – Babjak
Jana umelecká agentúra
Europa Culture Center
Gypsymusic Alexandra Dašku
CNK Záhrada – centrum nezávislej kultúry
365. labb – coworkingové centrum
Laboratórium Výrobné Družstvo

Súkromné predajné galérie

Teo Galery
Valéria Lovíšková - BB ART
A7 Galery

Vzdelávacie zariadenia

Základná umelecká škola J. Cikkera
Súkromná umelecká škola J. Tatára
Súkromná umelecká škola Lavuta A. Dašku
Konzervatórium J. L. Bellu

Akadémia umenia
Univerzita Mateja Bela
Junior – centrum voľného času
Centrum voľného času – Havranské

Okrem vyššie uvedených organizačných subjektov v meste pôsobí veľké množstvo záujmovo umeleckých súborov, ktoré sa nezastupiteľne podieľajú na kultúrnom živote v meste.

Folklórne súbory

FS Mladosť
FS Bystrina
FS Urpín
FS Partizán

Ľudové hudby pri folklórnych súboroch

ĽH Urpín
ĽH Bystrina
ĽH Partizán
Mladosť pri UMB

Samostatné ľudové hudby

ĽH Juraja Pecníka
ĽH Borievka
Brilant orchester Milana Oľšiaka ml.
ĽH Hronsečania
ĽH Vrštek
ĽH Zacharovci z Poník
ĽH Hron
ĽH Alexandra Dašku
ĽH Jána Maka
ĽH Slančíkovci
ĽH Júdovci

Detské folklórne súbory

DFS Radosť
DFS Malachovček Malachov
DFS Prvosienka
DFS Matičiarik
DFS Vánok Selce

Detské ľudové hudby

DĽH pri DFS Matičiarik
DĽH pri DFS Radosť
DĽH pri DFS Prvosienka

Detské spevácke zbory

DSZ Zvonček
DSZ Vodopádik

Mládežnícke spevácke zbory

Dievčenský spevácky zbor Dolce Canto
Miešaný spevácky zbor Konzervatória J. L. Bellu

Ženský spevácky zbor Konzervatória J. L. Bellu

Vysokoškolské spevácke zbory

Miešaný spevácky zbor J. Cikkera pri UMB

Miešaný spevácky zbor Mladosť pri UMB

Katedrálly mládežnícky spevácky zbor pri Katedrále sv. F. Xaverského

Miešaný spevácky zbor Canzona Neosolium pri AU

Dospelé spevácke zbory

Miešaný spevácky zbor Hron pri SOS

Katedrálly miešaný spevácky zbor Xaverius

Komorný spevácky zbor Ars Vocalis

Miešaný spevácky zbor Adventistov siedmeho dňa

Skupiny country, folkové skupiny a jednotlivci

Jazdci

Pegas

Colorado

Prameň

Arizona

Idyla

Túlaví vlci

Tomáš Pohorelec

Dychové hudby

Mládežnícka dychová hudba Konzervatória J. L. Bellu

Vojenská hudba vzdušných síl Armády SR

Brassband

Dychová hudba Selčianka

Divadelné súbory

Divadelný súbor pri ZUŠ J. Cikkera

Nefolklorne tanečné súbory

K – Dance, spoločenské tance

Element, tanečný klub Banská Bystrica

hip-hop tance

Connemara, írské tance

Tanečný súbor Energy - ZŠ Sitnianska

FÁBER DANCE SCHOOL

Princess Dance – Sofia Anastázia Sandiová

Brishka

Alishaba

Company Tanjasan o.z.

Dada Dance produkción s.r.o.

Neziskové organizácie – ochrana ľudských práv a slobôd

Denné centrum Divadla z Pasáže, n. o.

DOM, n. o.

EBBA, n. o. - vzdelávanie, poradenstvo, sociálny servis Európske
vzdelávacie centrum n. o.

Komunitné centrum zdravia MOSTY, n. o.

MAGNA, n. o.

Mestské divadlo - Divadlo z Pasáže, n. o.

SOFI, n. o.
Záhřada - Centrum nezávislej kultúry, n. o.

Oblasť architektúry

C.A.L.E.H. n. o. – Centrum architekta Hudeca

Kiná a filmové kluby

CINEMAX ESC
Ciné-Club Alliance Français
Filmový klub v Múzeu SNP
Kino v bazéne
OZ za! Amfiteáter
Banskobystrický fotoklub

Historické formácie

Spoločnosť veselých šermiarov Cassanova
Neusohl, o.z.

Tvorba, rozvoj, obnova, prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt

ADAM n. o.
Animus apertus, n. o.
Pre Lumen, n. o.
BB CAE, n.o.
ENVIROCENTRUM n. o.
HOREVITAL, n. o.
Podnik medzitru práce - Šanca pre všetkých, n. o.
ProCon, n. o.

Komunitné centrá

Komunitné centrum Sásová
Komunitné centrum Fončorda

Kluby

Klub 77
Klub HaD (Hudby a Divadla)
U Francúza - Jazz klub 12
Ministry of fun
Urban spot
Mefisto

Na území Banskej Bystrice je v súčasnosti cca 500 občianskych združení, na základe interného monitoringu vyberáme :

Občianske združenia zamerané na prácu s deťmi

Bodkulienka
Bee TREE
Daruj nádej, občianske združenie
Detské centrum U Macka Macíka
Dúhové deti
Naša šanca
Občianske združenie "Deťom zo škôlky" pri Materskej škole Strážovská 3
Občianske združenie Jasličkár

Občianske združenie NOŽIČKA
Občianske združenie PLAYGROUP Podlavice
Občianske združenie ROSA - fond na podporu zdravého psychického vývinu dieťaťa
Občianske združenie za spoločnú výchovu maloletých detí
Ozón - združenie rodičov detí postihnutých ochoreniami dýchacích orgánov Signál ohrozenia
Slovenská spoločnosť na ochranu zanedbávaných a zneužívaných detí - Dôvera
Šťastné deti
Tvorivé dieťa v materskej škole Ladislava Sáru

Divadelné, filmové

Compact Film Group
Divadlo Hotel Maria
Divadlo Tiché iskry
Divadlo z Pasáže
Divadlo pod balkónom
Divadlo Harry Teáter
Divadlo z klobúka
Divadlo Clipperton
Divadlo Tamariky
Divadlo z domčeka
Filmový klub v Banskej Bystrici
Občianske združenie Rázcestie
Odivo, o. z.
Theatre Ovidas

Dobrovoľnícke

Centrum dobrovoľníctva
ZAMERANÉ NA PRÁCU SO SENIORMI
Klub 55 plus
ZO Rieka života - Centrum pomoci seniorom
Banskobystrický okrášľovací a ochranný spolok

Humanitné

DOBRÝ SKUTOK
Občianske združenie - Panoráma zdravia a humanity
Občianske združenie Svetová rozvojová organizácia
Šanca pre život
Vinica Banská Bystrica
Združenie Dživipen - Život
Združenie Matta Talbota
Ženský spolok Karolin Drexlerovej

Zamerané na ľudovú kultúru

Folklórna skupina Hronsečanka
Folklórny súbor Urpín
Kľúčik združenie rodičov a priateľov detského súboru Matičiarik
Občianske združenie ETHNO
Občianske združenie FS BYSTRINA
OZ Pacho
Prvosienka združenie pre rozvoj folklórnych aktivít detí a mládeže

Skalka

Stredoslovenské národopisné združenie

Univerzitný folklórny súbor Mladosť

ZAF - Združenie autentického folklóru Pohronci

Združenie členov a priaznivcov folklórneho súboru Partizán

Zamerané na ľudské práva a slobody a kultúru znevýhodnených skupín

HOMO NOVUS - Nový človek

Humanity. Študentský spolok pre ochranu ľudských práv

LAMBDA SLOVENSKO

Národný demokratický inštitút pre demokratické záležitosti - Slovakia

Nezávislý klub diskriminovaných

Občianske združenie Antigona

Občianske združenie Podisea

Občianske združenie Rázcestie

Občianske združenie ROSA - fond na podporu zdravého psychického vývinu dieťaťa Signál ohrozenia

Ski Fatra

Slovenská spoločnosť na ochranu zanedbávaných a zneužívaných detí – Dôvera

Občianske združenie Podlavice-Skubín

OZ Za krajšiu Banskú Bystricu

Za dôstojnú Radvaň

Spoločenstvo Rudlová-Sásová

Svetielko nádeje

Výtvarné

Ateliér 3G - výtvarníci troch generácií, občianske združenie

Laputa

Synergia - združenie výtvarných umelcov

Vzdelávacie

Akadémia vzdelávania Banská Bystrica

ATLS Slovensko

Centrum vzdelávania neziskových organizácií

EWAP

IURISTAS NEOSOLIENSIS

Key

Knowledge Center - KC

Law Education, občianske združenie

Občianske združenie Očného centra OFTAL

Slovensko-švajčiarske združenie pre rozvoj cestovného ruchu

Spoločnosť pre podporu univerzitného vzdelávania a výskumu

Šťastné deti

Združenie na podporu celoživotného vzdelávania v Banskej Bystrici Združenie občanov Academy

Zamerané na vysokoškolskú mládež

DSV - Deutscher Studentenverein

ELSA Banská Bystrica

Erasmus Student Network Slovenská republika o. z.

KLUB SV

MAJ 322

Panta Rei

Spolok študentov Slovenska ŠR
EF UMB, o. z.
Študentská politologická spoločnosť APERTA MENTE
Študentská rada Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Študentské univerzitné kultúrne združenie
Uni2010

Mládežnícke

HOSTEL BB
Kresťanské združenie mladých ľudí YMCA v Banskej Bystrici
Stredoškolská komora Mestského mládežníckeho parlamentu Banská Bystrica Vedecká hračka
Združenie robotníckej mládeže Slovenska

Zamerané na voľný čas

Občianske združenie "SYMETRIA"
SCIJ Slovakia
Tvorivá škola Združenie NOVUM

Zamerané na telesne postihnutých

BUDÚCNOSŤ pre telesne postihnutú mládež
Chránené bývanie a chránené dielne
Club H Banská Bystrica 93 - Club handicapovaných
Daruj nádej, občianske združenie
Dúhové deti
KAMARÁTIK
Naša šanca
Občianske združenie NOŽIČKA

Zamerané na duševne postihnutých

Chránené bývanie a chránené dielne
Daruj nádej, občianske združenie
DOM
Dúhové deti
FÉNIX, združenie priateľov ľudí trpiacich alebo ohrozených poruchami duševného zdravia
KAMARÁTIK
Naša šanca
Občianske združenie SANARE na podporu duševného zdravia
Regionálna organizácia mentálne postihnutých v Banskej Bystrici
SPOĽACH, o. z.
Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom Banská Bystrica
VIA BONA - Centrum na podporu šírenia osvedy a zamestnávania rizikových skupín
Združenie na pomoc mentálne postihnutým – Dúha
Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím
Združenie príbuzných a priateľov Svit

Zamerané na spev, tanec, hudbu

ARS ANTIQUA
ARS VOCALIS - komorný spevácky zbor
CD klub
Collegium cantus

Country a square dance club Pegas Banská Bystrica
Dychová hudba Selčianska
FLIP
Folklórny súbor SPIEVANKY
HARABURDI
Hudobná únia Banská Bystrica
IKABA
Jazzar Jazzík

Koncertné združenie pri Fakulte múzických umení v Banskej Bystrici
MUSICA
OZ BIG MUSIC
PACIPACIFIK
Pro Dance BB
Pro Jazz
ROCK pre všetkých

Zamerané na Rómsku komunitu

Carmen
Knowledge Center - KC
Kultúrne združenie Rómov Slovenska
MANO - Občianske združenie
Nádej deťom
Rómske združenie Podlavice - RZP
Šachovnica
Spoločnosť priateľov rómskej kultúry na Slovensku
Združenie Dživipen - Život
Združenie mladých Rómov
Združenie na podporu Rómov ILOORO
Združenie pre podporu Rómov "BUTI - KER"
Združenie rómskych podnikateľov a súkromníkov v SR pre región stredné Slovensko

Zamerané na rodinu

Arca
PloDar
Rodinné centrum Mostík
ZAOSTRI NA RODINU - združenie na podporu tradičnej rodiny
Materské centrum HVIEZDIČKA
Materské centrum MAMINA
Materské centrum Podlavice Materské centrum
Rodinka - v likvidácii

Zamerané na spoluprácu so zahraničím

ADESS
BRÁNA JAFFO fórum
DSV - Deutscher Studentenverein
NISSUBASHI
Občianske združenie ČOSON (Kórea)
Občianske združenie Mladá Rossija
Občianske združenie ROSSIJA

Portugalský inštitút
RUBIS
Slovensko-francúzsky univerzitný inštitút
Spoločnosť priateľov s národom Izraela
Spoločnosť slovenských priateľov Francúzska - v likvidácii
Storočie česko-slovenskej vzájomnosti

Kultúrne zameranie

AU – Akadémia umení
BAN-BY-Klub
ČAKANKA
Centrum národov Slovensko
Centrum osvetu a poradenstva - doškolovalie centrum pre ďalšie vzdelávanie
OZ Kultúra pre všetkých
Občianske združenie ART 77